

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 19

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 19. — Рівне: РДГУ, 2002. — 172 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії дошкільної педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Оп

убліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів дитячих садків, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Міжнародний університет "Рівненський економіко-гуманітарний інститут" ім. С.Дем'янчука);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В.Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");
кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 29.03.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За

достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 1.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

ЛІТЕРАТУРА

1. Абраменкова В.В. Дошкольная психология. – М., 2001.
2. Белопольская Н.Л. Половозрастная идентификация. Методика исследования детского самосознания. – М., 1995.
3. Божович Л.И. Проблемы формирования личности. – М., 1995.
4. Геодакян В.А. Эволюционная теория пола // Природа. – 1991. – № 8.
5. Краткий психологический словарь. – Ростов-на-Дону, 1999. – 512 с.
6. Кулагина И.Ю., Колюцкий В.Н. Возрастная психология. – М., 2001.
7. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. – М., 1995.
8. Фрейд З. Психология бессознательного. – М., 1995.

Одержано редакцією 25.02.2002.

УДК: 372.2

Г. Ф. МЕНАЛЮК

РОЛЬ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ГУМАНІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Гуманізація освіти – це її орієнтація на розвиток особистості, визнання прав дитини на соціальний захист, щастя, розвиток її здібностей, індивідуальності, відмова від авторитаризму і тиску. У гуманізації шкільної освіти значну роль відводять математиці (Богданович М.В., Друзь Б.Г., Столяр А.А.). Однак окремі дослідники зводять гуманізацію до гуманітаризації освіти, тобто збільшення в ній питомої ваги гуманітарних дисциплін, заперечуючи вплив навчання математики на розвиток особистості. При цьому вважається, що у формуванні сучасної людини важливу роль повинні відігравати лише література, музика, образотворче мистецтво та інші гуманітарні предмети.

Нерідким є і таке бачення, що математика потрібна лише обмеженому колу випускників школи, майбутнім математикам, фізикам, інженерам, тобто тим, хто обере професію, пов'язану з математикою. Між тим нині розвиток математики пов'язаний з великим розширенням поля її застосування, коли важко назвати наукову галузь, в якій би не використовувалися або не досліджувалися можливості використання математичних методів. Саме на мові сучасної математики моделюються явища природи і суспільства; математичне моделювання за допомогою сучасної обчислювальної техніки – могутній метод розв'язання проблем передбачення результатів, процесів, прогнозування наслідків у галузі біології, економіки, геології, соціології, машинобудування і т.д. Математика є основою економіки, її фундаментом, важливим компонентом менеджменту і всіх видів бізнесу.

Математика – засіб пізнання навколишнього світу, мова Природи, Всесвіту, наукових досліджень, важливий компонент графічної і символічної інтернаціональної мови людей Землі. Символи, графічні зображення, креслення – найстародавніший і наймудріший винахід людського розуму. Математичні поняття, просторові й кількісні уявлення, відношення і взаємозв'язки постійно використовуються при вивченні всіх предметів, впливаючи на розвиток мислення, уяви, на загальний інтелектуальний розвиток, привчають до чіткого логічного висловлювання думок. Осмислення математичних понять має допомогти учням з'ясувати (на доступному для них рівні) особливості, порядок, симетрію, закономірності навколишнього світу, осмислити його просторову модель, сформулювати певне ставлення, інтерес до реального світу, пізнати себе, свої можливості в самопізнанні, самоудосконаленні, закласти основи творчої особистості.

Гуманізація передбачає зміну поглядів на саму суть виховання, що розглядається не лише як процес зовнішнього впливу на дитину, а як саморозвиток, самовираження особистості, коли дитина стає дійсним суб'єктом виховання. Характеризуючи роль математики в гуманізації освіти, не можна обійти діяльність видатного математика двадцятого століття Андрія Миколайовича Колмогорова, у багаточисленних виступах і статтях якого з проблем шкільної математичної освіти розкриваються великі можливості духовного виховання людини, закладені в математиці.

Входження дітей у світ математики розпочинається вже в дошкільному віці: вони порівнюють предмети за величиною, встановлюють кількісні й просторові відношення, вивчають геометричні фігури, оволодівають моделюючою діяльністю. Навчання дошкільників

елементам математики відводиться важливе місце. Це викликано цілим рядом причин: початком шкільного навчання з шести років; великою кількістю інформації; підвищеною увагою до комп'ютеризації; бажанням зробити процес навчання більш інтенсивним і т.д. Але головна мета навчання – забезпечити всебічний розвиток дітей – відповідає завданням дошкільної освіти, визначеними Базовим компонентом дошкільної освіти, які полягають у тому, щоб не стільки озброїти дитину системою галузевих знань, скільки наукою життя.

Кожна сфера життєдіяльності включає блок логіко-математичних уявлень і практичних умінь, математичного розвитку дошкільників залежить від багатьох факторів і в першу чергу від **змісту** навчання, тобто об'єму і характеру знань, умінь наявність яких гарантує дитині компетентність у різних життєвих ситуаціях.

У даний час простежуються різні підходи до визначення змісту навчання. Окремі автори ефективність математичного розвитку дітей дошкільного віку пов'язують із розширенням інформаційної насиченості занять (рахунок до 100, засвоєння письмової нумерації). Інші стоять на позиції збагачення змісту, спрямованого на розвиток інтелектуальних здібностей і формування змістовних, наукових уявлень і понять та озброєння їх прийомами математичного мислення – порівнянням, аналізом, доведенням, узагальненням і т.д.

Чітко щодо змісту навчання математики висловлюється Н.Баглаєва. На її думку, математичний розвиток складається з двох взаємопов'язаних основних ліній: логічної, тобто підготовки мислення до способів міркування, і власне математичної – формування математичних уявлень. Тому головними змістовними лініями математичної освіти дошкільнят, як зазначає Н.Баглаєва, мають бути: класифікація геометричних фігур, предметів, множин; серіація за величиною, масою, об'ємом, розміщенням у просторі, часі; обчислення та вимірювання кількості, відстані, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу. Аналіз варіативних програм з математики у дитячому садку дозволяє зробити висновок, що зміст навчання математики в цих програмах забезпечує математичний розвиток, хоч і має свої особливості.

Педагогічні та психологічні дослідження у галузі дошкільної педагогіки останніх років дозволяють виділити основні принципові положення, які повинні лягти в основу організації навчання, адекватного віку дошкільника, що забезпечує пізнавальну активність у навчанні і бажаний ефект розвитку. Охарактеризуємо означені принципи: навчання дошкільників елементам математики повинно проходити в контексті практичної та ігрової діяльності дітей, в процесі розв'язання дітьми проблемних задач; дитині повинні бути створені умови для використання пошукових способів орієнтації в завданнях; в ході виконання завдань у дитини повинна виникнути потреба мати ті або інші знання, потреба в ознайомленні з різними способами розв'язання задач; вихователь організовує ігрову і практичну діяльність дітей, стимулюючи появу пошукових способів орієнтації в завданнях і створює ситуації, в яких потрібно застосувати отримані знання; вихователь узагальнює та закріплює в слові отриманий дітьми досвід.

Необхідним компонентом правильного процесу навчання, що впливає на розвиток особистості, є **дидактичні засоби**. Вдалий добір і доцільне використання їх на заняттях полегшує дітям пізнання дійсності, сприяє засвоєнню матеріалу, завдяки враженням та спостереженням, на які спирається розумова та практична діяльність. Ці засоби по-різному характеризуються у педагогічних дослідженнях, позаяк в основу їхньої класифікації кладуться різні критерії. Зокрема, Л.Гайдаржийська виділяє три групи дидактичних засобів: слово, образ, дія; їх оптимальне поєднання у навчанні дошкільнят та індивідуалізація є важливою умовою забезпечення ефективності освітнього процесу.

Ми вважаємо, що для того, щоб математика була дошкільникам цікавою і доступною, збуджувала у них позитивні емоції, слід максимально мобілізувати всі найкращі педагогічні засоби, в тому числі й народну педагогіку з її невід'ємними компонентом – народною дидактикою, яка успіх навчання вбачає в активній діяльності дитини при сприйнятті засвоюваного матеріалу розумом і серцем. Недарма в народі говорять: “Розум бачить далеко, а серце глибоко”. Словесні засоби народної дидактики: потішки, небилиці, скоромовки, лічилки, жартівливі пісеньки, загадки, казки, народні задачі, задачі-жарти, включені в навчання дітей математики, стимулюють як математичний розвиток, так і розвиток особистості в цілому. Вони

підсилюють емоційно-образну сторону формування елементарних математичних уявлень і понять; захоплюють, мобілізують увагу дітей, активізують розумову діяльність.

Загадки, лічилки, коротенькі оповідання і казки – живе джерело знань. Вони відображають реальний світ, містять широке коло знань і цим допомагають дітям усвідомлювати, що математика тісно пов'язана з навколишньою дійсністю. Образне слово ставить перед дитиною предмет то з одного, то іншого боку, зосереджує увагу на зовнішніх ознаках, вказує на його сутність, призначення, допомагає осмислювати навколишню обстановку з боку її кількісних відношень і просторових форм, розвиває спостережливість, увагу.

Для забезпечення розвитку дитини, якого вимагає принцип гуманізації, з метою особистісно зорієнтованого включення дитини в навчально-виховний процес велике значення мають форми навчання, які використовує вихователь, реалізуючи певний зміст навчання. Організуючи навчально-виховний процес, вихователю доцільно використовувати такі форми комунікативної взаємодії: індивідуальні, індивідуально-парні, групові, колективні.

При індивідуальній формі взаємодії педагог створює умови, які забезпечують самостійну діяльність дітей, задовільняють потребу дитини в свободі набуття власного досвіду, відкритті своїх можливостей, самопізнанні.

Індивідуально-парна форма передбачає взаємодію “педагог-дитина”. Тут педагог може виступати у двох позиціях: у ролі вчителя, ініціатора дитячої активності (ставить запитання, проблему, допомагає знайти способи вирішення проблеми; пропонуючи послідовні спеціальні завдання, по-різному комбінує їх, пристосовуючи до можливостей дитини); рівноправного партнера (в цій позиції існує баланс між ініціативою дитини і дорослого у виборі матеріалів, засобів і т.д.).

В обох позиціях педагог демонструє своє захоплення, стимулюючи дитячу ініціативу, обговорюючи з дитиною її власні ініціативи.

Використання групової форми також передбачає дві ролі: вчителя або організатора самостійної діяльності дітей. Як організатор самостійної діяльності дітей, педагог має забезпечити вибір дітьми засобів діяльності, а також надає можливість дитині виконувати роль учителя, контролера по відношенню до себе, а сам виконує роль дитини. При цьому дуже важливо, щоб педагог робив все щиро, тоді діти включаються у взаємодію весело, по-діловому, хоч і розуміють, що це гра.

Колективною є така форма, коли діти взаємодіють між собою у парах, підгрупах по 3-5 осіб. Звернення до цього досвіду спричинено потребами нашого суспільства у вихованні людей з належним рівнем соціальної поведінки, власної саморегуляції. При цій формі в ролі “монітора” – вчителя виступають діти, які володіють знаннями, вміннями краще, ніж інші. Перед взаємодією слід обговорити з дітьми-вчителями, що і як вони будуть робити, надати їм можливість виявити ініціативу, здійснити вільний вибір варіантів змісту діяльності, засобів для неї, партнерів і т. д. У ході взаємодії дітей вихователь може втрутитися тільки за згодою дитини-вчителя.

Оскільки в сучасній практиці дошкільних закладів намітилися дві тенденції в організації навчання, а саме: одні педагоги відмовляються від колективних занять з математики, замінюючи їх іграми, спостереженнями, індивідуальними видами спілкування з дітьми, різними видами розваг; інші – віддають перевагу колективним формам, вважаємо за потрібне відмітити, що перевага має надаватися такій організації навчального процесу, при якій поєднуються різні форми навчання. У цьому переконують експериментальні дослідження (К.Й.Щербакова, Т.М.Степанова) та педагогічна практика.

Головним критерієм оцінки ефективності організації навчання дітей має бути мотив засвоєння знань. Для того, щоб мотивом засвоєння знань була власна потреба дітей, а не вимоги з боку дорослих, необхідна така організація навчання, яка б:

- забезпечувала пізнавальний інтерес і стійкість уваги;
- давала можливість співучасті кожної дитини у виконанні завдань;
- включала всіх дітей в процес розв'язання завдання;
- була динамічною.

Практика навчання дітей математики показує, що на успіх навчання математики впливає **форма подачі матеріалу**, яка здатна викликати зацікавленість дітей і пізнавальну

активність. У практиці роботи дошкільних закладів використовуються різні методи навчання (практичні, наочні, словесні) за провідною роллю практичних.

Перспективним і важливим нам уявляється проблемно-пошуковий метод. Проблемне навчання характеризується, перш за все, самостійним пошуком вирішення різних проблем, сприяє осмисленню засвоєнню знань, розвитку навичок творчої діяльності, самостійності, активності. Потреба дитини в цьому способі виникає тоді, коли неможливо розв'язати задачу за допомогою відомих способів.

У процесі розв'язання проблемної ситуації педагог вчить дитину, допомагає їй використовувати відомі способи дій, переносячи їх у нові умови. Нерідко для отримання відповіді дитині необхідно відкрити новий спосіб; у цьому випадку дитина може йти шляхом дослідних проблем. Мистецтво педагога полягає в умінні правильно оцінити відповіді дітей, спрямовуючи пошукову діяльність.

Особливу увагу при розв'язанні проблемних задач педагог повинен приділити неправильним відповідям дітей. Аналізуючи разом з дітьми шлях розв'язання і висновок, який був зроблений, дорослий допомагає зрозуміти помилковість рішення і підводить до пошуку нового способу. Доброзичлива оцінка педагога, тактовний аналіз причин, які привели до помилки, спільна зацікавленість дозволяє дітям правильно реагувати на невдачу, не боятися висловлювати свою думку. Атмосфера творчого підйому на занятті створює відчуття перемоги при розв'язанні того або іншого завдання, радість пізнання.

Здійснюючи диференційоване навчання, педагог має орієнтуватися на дитину як унікальну неповторну особистість зі своїми поглядами, інтересами, здібностями; передбачати поєднання вікового та індивідуального підходів до дитини, заснованого на глибокому розумінні її психологічних особливостей, вивченні її інтересів, нахилів, створювати умови для повноцінного математичного та всебічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1999.
2. Бех І.Д. Психологічна сутність гуманізму у вихованні особистості // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 3-4.
3. Баглаєва Н. Діагностика логіко-математичних умінь у дитини // Палітра педагога. – 1998. – № 4-5.
4. Гайдаржийська Л. Слово, образ, дія // Дошкільне виховання. – 2000. – № 4.
5. Ерофеева Т.И. Математика для дошкольників: Кн. для вихователя детского сада / Т.И. Ерофеева, Л.Н. Павлова, В.П. Новикова. – М.: Просвещение, 1992.
6. Столяр А.А. Роль математики в гуманизации образования // Математика в школі. – 1990. – № 6. – С. 5-7.

Одержано редакцією 1.02.2002.

УДК: 378.132

Л. В. ТЕРЕШКО

ДО ПИТАННЯ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Глибинні зрушення у сфері освіти на сучасному етапі доводять, що процес навчання, як залучення до інформації студента у традиційній формі, більше немає перспектив. Необхідний пошук ефективних шляхів у навчальному процесі вузу з метою вироблення, засвоєння, оперування, передачі, зберігання та застосування знань і умінь у майбутній професії.

Вирішити суперечності між зростаючим набором варіантів подання інформації та здібністю її опанування може допомогти система освіти, в якій особистість виступає не тільки як об'єкт навчання та виховання, але й суб'єкт освітньої діяльності. Такий підхід покликаний актуалізувати колосальні резерви викладачів спеціальних дисциплін, з метою підготовки і удосконалення особистості майбутнього фахівця освітньої галузі. Особлива роль у професійній діяльності викладача спеціальних дисциплін належить усному слову, яке вирішує багато освітніх завдань і є важливим інструментом впливу на особистість.

На всіх рівнях освітньої системи педагогічні зусилля мають бути спрямовані на всебічний розвиток особистості, її здібностей і обдарувань. Для досягнення цієї мети необхідний пошук нових

ЗМІСТ

Передмова	3
Богуш А.М. Підготовка студентів до здійснення наступності і спадкоємності дошкільної і початкової ланок у системі неперервної освіти	4
Поніманська Т.І. Дитинство як категорія гуманістичної педагогіки	7
Дичківська І.М. Розвиток інноваційної поведінки педагога.....	10
Артемова Л.В. Перспективи підготовки працівників дошкільного профілю в умовах ступеневої освіти	14
Чумичева Р.М. Детство – среда індивідуальної самореалізації	19
ЕрофееваТ.И. Проблема полипрограмности и вариативности в российском дошкольном образовании	26
Щербакова К.Й. Деякі аспекти проблеми готовності дітей до вивчення математики в школі	29
Кузьменко В.У. Створення індивідуально зорієнтованих програм виховання і навчання дітей дошкільного віку	34
Коломинский Я.Л., Панько Е.А., Валужина Е.В., Гутковская Е.Л., ЧесноковаЕ.П. Влияние профессиональной деятельности музыкального руководителя на развитие личности дошкольника	37
Карпенчук С.Г. Педагогічна майстерність як інтегрована система педагогічного досвіду А.С. Макаренка.....	41
Янцур Л.А. Розвиток дитячої творчості в зображувальній діяльності	50
Макагон К.В. Підготовка педагогів до пошукової діяльності в умовах післядипломної освіти	55
Горопах Н.М. Реалізація принципів розвивального навчання в екологічній освіті дошкільнят	58
Маліновська Н.В. Переказ як метод формування у дошкільників діалогової компетенції	64
Крайнева Л.В. Лінгводидактична підготовка вихователів до роботи в умовах білінгвізму	68
Гайдаржирська Л.П. Навчання дошкільників в умовах сучасного дитячого садка	73
Борова В.С. До проблеми виховання орфоепічної правильності мовлення дітей старшого дошкільного віку	77
Беленька А.В. Організація та проведення практичних і семінарських занять за інтерактивними методиками	83
Машовець М.А. Самостійна робота студентів як засіб професійного самовдосконалення.....	89
Сергєєва В.Ф. На зорі дошкільної справи в Україні.....	92
Улюкаєва І.Г. Історія та актуальні проблеми підготовки педагогів для системи дошкільної освіти в Україні	96
Кобилянська Л.І. Індивідуальне і суспільне дошкільне виховання: альтернатива чи ефективна взаємодія?.....	102
Струннікова Д.І. Організація спільних форм природопізнавальної діяльності старших дошкільників і молодших школярів	105
Машкіна Л.А. Організація педагогічної практики в умовах ступеневої підготовки вихователя	109
Литвиненко С.А. Виховання у особистісному вимірі: сучасні підходи.....	114
Солоненко Н.С. Проблема економічної підготовки школярів у сучасних умовах	117
Якимчук Р.І. Виправлення недоліків мовлення шестирічних учнів.....	121
Петренко О.Б. Особливості статевої диференціації дитини дошкільного віку	125
Меналюк Г.Ф. Роль навчання математики в гуманізації дошкільної освіти	128
Терешко Л.В. До питання міжпредметної інтеграції у формуванні мовленнєвих умінь майбутніх педагогів	131
Зданевич Л.В. Організаційно-методичні основи адаптації першокурсників	135
Гринчук Т.В. Аксиологічний підхід до проблем сучасного дошкільного виховання.....	139

Бєлова С.А. Гуманістична сутність німецької реформаторської педагогіки початку ХХ сторіччя	143
Врочинська Л.І. Взаємодія суспільного і родинного виховання в умовах сьогодення	147
Янцур М.С. Визначення функцій фахівців з професійної орієнтації учнівської молоді	151
Кравець Л.М. Педагогічна рефлексія у професійній діяльності вчителя	155
Довганич В.М. Засоби духовно-морального виховання дітей у педагогічній спадщині С.Русової	158
Бричок С.Б. Представники церковно-релігійної педагогіки (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) про виховання духовності дитини	161
Димченко С.С. Формування стилю педагогічного спілкування в класі спеціального інструменту (теоретичні і методологічні аспекти)	164
Відомості про авторів	168

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти

Збірник наукових праць

НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 19

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Поніманська Т.І.
Технічний редактор Коломис О.Ф.
Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 10.03.2002 р. Підписано до друку 29.03.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 19,87. Обл. вид. арк. 20,17. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59

О

новлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 19. — Рівне: РДГУ, 2002. — 172 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 1.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії дошкільної педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів дитячих садків, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378**ББК 74.20**